

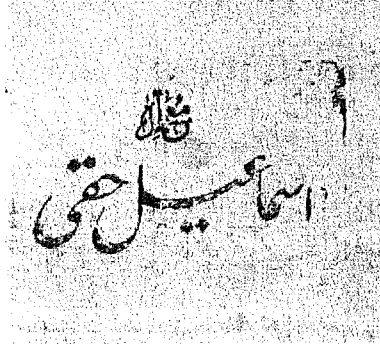
larından ibaret olduğundan bana hitap etmezdi. O yıllarda dikkatimi çeken ise Suudi Arabistan'dan gelen din adamlarının bu gibi kitaplardan bol miktarda alıp gemiyle Arabistan'a göndermeleriydi."

Birnbaum'un sahafların küçük ve gösterişsiz dükkânlarında hangi sohbet meclislerine iştirak ettiğini, istiflenmiş kitap yığınları arasında ya da sıradan kitap tezgâhlarında ne tür hazinelere denk geldiğini bilmiyoruz. Onun adını ilk telaffuz ettikleri arasında Raif Yelkenci, Muzaffer Ozak ve İsmail Dilmen gibi meşhur sahaflar yer alıyor. Eleazar'ın "Kapalıçarşı fesçiler girişinde" diye tarif ettiği Yelkenci'nin sahaf dükkânı en sık ziyaret ettiği mekânlardan biriydi. İsmail Dilmen'in dükkânında ise İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Abdülbaki Gölpınarlı ve Süheyl Ünver gibi devrin mütefekkir simalarıyla tanışmıştı.

EL YAZMASI ESER KOLEKSİYONU

Birnbaum'un, babasının eski İbranice dersleri ile başlayan, Mundy'nin paleografya dersleri ile devam eden eski eser tutkusunu yıllar içinde artarak devam etti. İstanbul sahafları onun bu ilgisini daha da kökükledi. Neticede Şark yazmalarına vakfettiği ömrünün bir meyvesi olarak Arapça, Farsça ve Türkçe eserlerden oluşan, pek çoğu tek nüsha 206 ciltlik nadide bir yazma eser koleksiyonu ortaya çıktı. O, ilk yazma eserini 1955'de Londra'da, British Museum'un çaprazında yer alan Luzac's (Kegan Paul)'in *orientale* sahaf dükkânından aldı. Londra'da farklı yerlerden birkaç yazma daha edindi. Ama koleksiyonun çoğunu 1970-1990 yılları arasında İstanbul'dan derledi. Özellikle Toronto Üniversitesine geçtikten sonra kütüphane adına kitap alımı yapmak üzere İstanbul'a daha sık gelmeye başladı. Şahsi koleksiyonuna dahil ettiği pek çok yazmayı da bu yıllarda temin etti. En son, Ali Şir Nevaî'nin seleflerinden Çağatayca kaleme alınmış *Lutfî Divanı* 1994'te İstanbul'dan koleksiyona dâhil oldu. 1500'lerde Herat'ta kopyalanmış, bilinen en eski Lutfî divanı olan bu eserden başka, *Kâbusname'nin* ilk Oğuzca tercümesi, İdris Bitlisi'nin *Heşt Behişt'i*, *Nefî Divanı*, *Nişancı Mehmed Paşa Tarihi*, Hucandî'nin *Letafetname'si*, Şeyhî'nin *Hüsrev ü*

Şirin'i ile *Mevlid'in* bilinen en eski nüshası Birnbaum koleksiyonundaki nadide parçalardan bazılarıdır. Koleksiyonundaki memluk veya maroken ciltli 206 yazmanın 50'si tek nüsha olmaları bakımından oldukça değerlidir. Bunların 31 adedi 14-16. yüzyıllara, 13'ü 15. yüzyıla ve 6'sı 18. yüzyıla tarihlenir. Ayrı tasnifler hâlinde Toronto Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Royal Ontario Müzesi ve McGill Üniversitesi Kütüphanesinde muhafaza edilen koleksiyonun kataloğu kendisi tarafından yayınlanmıştır.

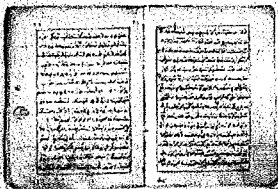
İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın mührü. Toronto Üniversitesi Kütüphanesine Uzunçarşılı koleksiyonundan intikal eden kitaplarda sık rastlanan bir detay

İSMAİL HAKKI UZUNÇARŞILI KÜTÜPHANESİNİN TORONTO SERÜVENİ

Birnbaum, İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın şahsi kütüphanesinin Toronto Üniversitesi tarafından alınmasına aracı olmuştu. Rivayet edildiğine göre İsmail Hakkı Bey kendi yerine namzet gördüğü Prof. Adnan Erzi'nin bazı borçlarına (!) kefil olmak zorunda kalmış, buna mukabil kütüphanesini elden çıkarmıştı. Fiyat olarak 15.000 dolar gibi o zamana göre hatırı sayılır bir meblağ telaffuz ediliyordu. Uzunçarşılı'nın vekaleti ile Erzi tarafından yapılan satış dönemin şartları içinde sessizce gerçekleştirildi. Toronto Üniversitesinin Almanya'da Hessen-Wiesbaden'de bulunan meşhur sahaf Harrassowitz üzerinden yaptığı alım 1968 yılında tamamlandı. Kütüphane birkaç ay süren sevkattan sonra önce Almanya'ya oradan Kanada'ya nakledildi. Birnbaum kütüphanenin pek de özenle daktilo edilmemiş bir kataloğunu Harrassowitz'ten temin ederek üniversite yönetimini koleksiyonu almaya ikna etmişti. Kütüphanenin Toronto'ya naklinden sonra eserlerin tasnifi, restorasyonu ve kütüphane kataloglarına girilmesi seneler sürdü. Yıllar sonra Eleazar'ın doktora öğrencisi olan Prof. Virginia Aksan dahi bu kitapların tasnif ve kataloglamasında çalıştı.

Birnbaum'un aktardığına göre liste dökümlerinde isimleri geçmesine rağmen bazı kitaplar nakledilen koleksiyonda yer almıyor, özellikle çok geç dönemde istinsah edilmiş eserler dışında neredeyse hiç nadir eser bulunmuyordu. Mesela katalogta adı geçen *Nîmetî Ahmed Kanunnamesi* ya da Kahvecibaşı Mustafa Nakşî Efendî'ye ait *Ruznâme* hiçbir zaman Toronto'ya ulaşmadı. Belki Harrassowitz bugün nerede oldukları tespit edilemeyen bu eserleri ayrı satışlarla elden çıkarmış ya da İsmail Hakkı Bey bunları satışa hiç dâhil etmemişti. Zira on yıl daha yaşadı ve tarih çalışmalarına devam etti.

ISLAMIC MANUSCRIPTS AND BOOKS

Ottoman Turkish and Chaghatay MSS in Canada

A Union Catalogue of the Four Collections

ELEAZAR BIRNBAUM

Prof. Birnbaum'un koleksiyonunda bulunan yazma eserlerin ayrıntılı dökümü ve katalogu (Brill.2015)

BRILL

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (200207)